17 дни под карантина – един ученически спомен от Самоков през 1921 година

Исторически поглед към живота в Американските училища в Самоков

Понякога най-ценните свидетелства за миналото не се откриват в официалните документи и историческите хроники, а на страниците на един стар вестник. Там, сред редовете, написани преди повече от век, е запазен не просто разказ за отминали дни, а непосредствен поглед към живота на хората от онова време.

Такава история откриваме в ученическия вестник „Рилски шепот“ от 1921 година – издание на учащите се при Американските училища в Самоков.

В броеве 3–4, на страници 14–15, е публикуван разказ за един необичаен период от ученическото ежедневие – 17 дни, белязани от карантина заради заболяване от скарлатина в мъжкия пансион.

Днес този текст има особена историческа стойност. Той е съвременно на описаните събития свидетелство и ни позволява да видим живота в училищната общност през погледа на самите ученици. Вместо официална информация получаваме подробности за техните преживявания, отношения, забавления и планове – неща, които рядко намират място в административните документи, но са съществена част от историята на един град.

Отложен банкет за Димитровден

Карантината объркала и плановете за традиционното тържество по случай Димитровден. Очакваният банкет трябвало да бъде отложен, а това, както личи от текста, било истинско разочарование за ученичките, които вече се вълнували от предстоящото събитие.

Тази случка ни разкрива нещо повече от отменено празненство. Тя показва как едно здравно ограничение се отразявало върху общуването и празничния живот на учениците. В същото време ни напомня, че младите хора преди повече от сто години са имали своите очаквания, вълнения и разочарования – съвсем близки до днешните.

Как минавали дните в пансиона?

Вестникът ни позволява да надникнем и в свободното време на учениците. Сред заниманията им се споменават футбол, „Козлето“, „Дама“, „Сляпа баба“ и различни игри, които превръщали всекидневието в истинско забавление.

Описани са и по-необичайни за днешния читател забавления – скачане през маси и събиране на орехи с лъжици. Именно такива наглед дребни подробности придават документална стойност на текста. Те съхраняват сведения за игрите, навиците и свободното време на младите хора – частица от всекидневната култура на Самоков през 20-те години на XX век.

С шейни на Рида

Сред най-приятните моменти в разказа е една зимна разходка до Рида.

На десето число от месеца част от „комуната“ и някои техни съученици се отправили натам, за да се пързалят с шейни. Авторът описва преживяването като великолепно. Младежите се върнали весели и мокри, но здрави и бодри, готови на следващия ден отново да продължат занятията си.

Този кратък епизод е ценен и от гледна точка на местната история. Той свидетелства за мястото на планината в живота на самоковските ученици и за присъствието на зимните забавления в тяхното ежедневие. Не става дума за по-късен спомен, а за описание, публикувано в самото време на събитието.

Защо тези две страници са толкова ценни?

Историческата стойност на текста е в неговата непосредственост. Той не е написан десетилетия по-късно, когато спомените вече са избледнели, а е част от ученическото издание от 1921 година. Затова ни дава възможност да се докоснем до атмосферата на времето и да чуем гласа на самата ученическа общност.

От тези страници научаваме за карантината в мъжкия пансион, за отложения банкет по случай Димитровден, за игрите и забавленията, за разходката с шейни на Рида. Това са сведения, които могат да допълнят представата ни за историята на Американските училища в Самоков, но и за социалния и всекидневния живот в града през 1921 година.

Подобни публикации са особено важни за местната историческа памет. Те запълват празнини, които официалните документи невинаги могат да запълнят. Показват ни не само какви институции е имало в Самоков и как са функционирали, а и как са живели хората в тях.

Повече от сто години по-късно „Рилски шепот“ ни среща с едни млади самоковци, чиито имена може и да не знаем, но чиито преживявания са достигнали до нас благодарение на запазените страници на техния вестник.

Именно затова старите периодични издания са безценен исторически извор – защото съхраняват не само фактите, но и човешкия глас зад тях.

Източник: в. „Рилски шепот“, издание на учащите се при Американските училища в Самоков, 1921 г., бр. 3–4, с. 14–15.

Бележка: Името на автора на конкретния текст не се установява от предоставените страници.